

Teleurstelling en succes rond steenarendnesten in Slowakije

Hero Moorlag

Het prachtige weer, een volle geldbuidel en een doos met materialen maakten dat de meivakantie in de Vel'ká Fatra (Grote Fatra) bij Martin in Slowakije niet kapot kon. In een vroeg stadium had ik valkenier Jan de Vries uit Hogeveen bereid gevonden mee te gaan. Jan is hoofdopzichter Groen- en Bosbeheer bij de gemeente en tevens WRN-lid. Hij heeft een asiilvergunningen en revalideert al 20 jaar roofvogels en uilen, vooral tijdens de winter. Daarnaast beoefent hij het vluchtbedrijf. Graag wilde hij zich inzetten voor de bescherming van de Steenarend en kreeg, nadat ik uitleg had gegeven over de situatie in Slowakije, van de Martina de Beukelaarstichting een bedrag. In totaal gingen we met DM 3600.- op pad. Aan materialen namen we mee: een telescoop met twee statieven, een petroleumlamp en het standaardwerk over de Steenarend van Jef Watson. We besloten DM 2600.- te geven aan Správa Vel'ká (beheergebied Grote Fatra) voor de directe bescherming van de Steenarend en DM 1000.- voor de verbetering van het educatief programma rond roofvogels in het algemeen en de Steenarend in het bijzonder, zoals ik dat in herfst 1998 in het museum van Liptovsky Mikuláš had gezien. (*Redactie*: Inmiddels is opnieuw f200.- op de WRN-rekening gestort en f200.- toegezegd voor de bescherming van Slowaakse roofvogels.)

Verstoring in de eifase

Van Správa kregen we de berghut Chata Veterné, op 900 hoogte, aan het einde van het Gaderská dolina toegewezen. Het bezoek aan het steenarendnest halverwege dit dal werd een teleurstelling. Paaszondag was in Slowakije de eerste echte warme dag na een strenge winter. Het dorp Blatnica liep uit in het dal. De mensen beschouwen het als hun dal. Velen bezitten er een gedeelte bos of een bergweide. Vanouds speelt een historische verbondenheid. Ludo Reminík bewaakte op dat moment het arendnest en twee vrijwilligers hielden in de bossen een oogje in het zeil. Ondanks dat zijn er mensen, vermoedelijk van elders want in het dorp is het nest bekend, ongezien te dicht bij het rotsnest geweest. Het vrouwtje Steenarend staat bij de bewakers bekend als erg nerveus. In de middag van Paaszondag heeft ze het nest verlaten en is daarop niet teruggekeerd. De koude eieren zijn verwijderd. Ze werden ons in het kantoor van Správa getoond. Was het Paaszondag een regenachtige dag geweest, dan zat de arend nu nog op het nest. Vermoedelijk is de broedcyclus voor dit jaar verstoord. Een teleurstelling, niet in de laatste plaats voor de hardwerkende medewerkers van Správa. Ook als er voldoende geld en materialen voor bewaking zijn, kan er iets mis gaan. Een succesvol broedgeval zagen we in de foothills van de Vel'ká Fatra bij het dorp Podhradie, dicht bij Martin. Hier hadden een ouder mannetje en een jong vrouwtje vorig jaar een nest gebouwd halverwege de stam van

een kapitale spar. Alleen een nest. Nu echter werd de paring waargenomen en kon men met de telescoop het vrouwtje op het nest zien zitten. 24-uurs bewaking dus. We zijn een half uur bij de bewaker geweest. Eén van onze tenten stond onder de bomen op een heuvel, camouflagenet met gat voor telescoop. Fluisteren was toegestaan. Men is uiterst voorzichtig. Wat een landschap. De Steenarenden kijken uit op bergweiden, akkers, en groepjes essen, esdoorns, sparren en wilgen omzoomd door sleedoorn, meidoorn en bergvlier. Hun voedsel bestaat voornamelijk uit hazen en reeën. De bewaker zag blauw van de kou. Wollen ijsmuts en handschoenen. Iedere nacht vror het begin mei nog in Slowakije. Ook in het L'ubochnianská dolina, het langste dal (27 km) van Slowakije, mochten we slechts van grote afstand even tussen de bomen door naar een bewoond steenarendnest kijken. Alleen de kop van de broedende vogel was te zien.

Foto. Een overzicht van het jacht- en broedgebied van de Steenarend in de foothills van de Vel'ká Fatra, voorjaar 1999 (Jan de Vries). *View of the hunting and breeding area of a Golden Eagle pair in the Vel'ká Fatra foothills, Slovakia, spring 1999.*

Vrijwilligerstekort

Met 24-uurs bewaking van de zes steenarendnesten in het berglandschap van de Vel'ká Fatra waarvoor Spravá verantwoordelijk is, werd in 1992 begonnen. Dit gebeurde op initiatief van Metod Macek, een energieke boswachter. Hij wist een groot aantal kundige vrijwilligers te mobiliseren. Er konden twee, soms drie nesten permanent worden bewaakt. Gaandeweg liet de ene na de andere vrijwilliger het afweten. Men had het wel gezien. Op de posten is het erg koud, je zit maar wat te zitten, er is voortdurend gevaar van beren, de eenzaamheid is leuk voor even, men

heeft plotseling geen tijd meer, enzovoort. Het komt er in het seizoen 1999 op neer dat bijna alle bewaking door de mensen van Spravá wordt gedaan.

Volwassen Steenarend, olieverfschilderij van Ulco Laponder (zie ook pagina 119).

Dat houdt in dat hun eigen werkzaamheden, die op een heel ander beheersterrein liggen, zich gedurende het broedseizoen opstapelen. Dat geeft op kantoor merkbaar wrijving. Zelfs Ginger Molitor van Peace Corps (USA) wordt voor nachtbewaking ingezet. Met Jeroen Kok en Harrie Kerssies, twee stagestudenten, durfde men het aanvankelijk niet aan, omdat ze niet in staat zijn verstoorders in het Slowaaks aan te spreken. Ze zullen in een later stadium worden ingeschakeld. Wat mij overigens bij de drie nesten het meest opviel, was de stilte. Er is totaal geen activiteit van arenden, een schril contrast met wat ik vorige zomer heb gezien. De vogels zijn doodstil. Eigenlijk moet je in juni gaan kijken als de ouders af en aan vliegen met prooi. Nu hebben we de hele week geen Steenarend in de lucht gezien. Wel Beflijsters, Korhoen, Havik, Schreeuwarend, Raaf, Grote Gele Kwikstaart, Waterspreeuw en de bekende bosvogels, met name de Zwartkop. Ján Bohus, de baas van Spravá, nam ons, Harrie en Jeroen mee naar een zijdal van het Gaderská dolina dat speciale bescherming geniet. Honderd procent bos op kalk en dolomiet met spar, beuk, olm, es, esdoorn, taxus, grove den, dwergden, lijsterbes, meelbes, drie soorten peperboomje en een keur aan wilde planten, onder andere primula's, Asarum, Soldanella, Polygala, Sesleria samen met Lycopodium, Hacquetia en Cortusa. Interessante uitleg door Ján Topercer, botanicus in Blatnica. Verder zagen we blauwe salamanders en zwarte morieljes, maar ook wolvenkeutels en indrukwekkende rotspieken begroeid met grove den. Omdat bomen hier oud mogen worden en omvallen, begint de successie steeds opnieuw. De groeistadia met bijbehorende ondergroei staan in mozaïek. Bos, bodem en beekwater vormen een eenheid. Bohus vertelde dat het gebied representatief is voor de Karpaten. Hier leven dertig beren, een tiental wolven, gemzen, edelherten, reeën en een paar Steenarenden.

Bezoek aan WRN

Inmiddels zijn Metod Macek en Ludo Reminik samen met Ginger Molitor als vertaalster een week in Nederland geweest. Onder leiding van Rob Bijlsma, Ben Koks, Jan de Jong en Johan Krol hebben ze roofvogelnesten bezocht op Berkenheuvel, in NO-Groningen en op Ameland. Het ging vooral om de methoden van onderzoek naar roofvogels, en het waarom en hoe van het nemen van biometrie van nestjongen. Met de opgedane kennis en indrukken van onze zorg voor roofvogels gingen ze naar Slowakije terug. Het geld van de WRN van vorig jaar is gebruikt voor communicatiemiddelen en verwarming in de tenten. Het bedrag van de laatste Roofvogeldag wordt voor een deel gestoken in videobewaking. De rest wordt gestoken in de constructie van meer gerieflijke vaste bewakershutten, waarin tevens voorraden kunnen worden opgeslagen en een monitor kan worden geplaatst. Wellicht dat vrijwilligers dan opnieuw genegen zijn een weekend bij een nest te waken. Alle gevers hebben inmiddels een bedankbrief van Spravá gekregen. Op verzoek van de medewerkers van Spravá en van baas Ján Bohus in het bijzonder bedank ik nogmaals iedereen voor de geboden hulp.

Adres: De Aak 108, 7908 EK Hoogeveen.